

Politikk- og samfunnsavdelingen

Justis- og beredskapsdepartementet
Postboks 8005 Dep.
0030 OSLO

Deres ref.:

Vår ref.:
23/5677-1 AHF
Atle Holberg Frey / 91194164

Dato:
26.06.2023

Høring - NOU 2023:17 Nå er det alvor - Totalberedskapskommisjonen

Del 1 Innledning

Fagforbundet takker for muligheten til å gi våre innspill og kommentarer. Fagforbundet har over 400.000 medlemmer som i hovedsak arbeider innen offentlig sektor, men vi har også mange medlemmer i private virksomheter. Mange av medlemmene våre har til felles at de drifter velferdsstaten. Fagforbundet vil dessuten vise til tidligere høringsinnspill som omhandler totalberedskapen i Norge, koronapandemien, og nasjonal helse- og samhandlingsplan.

Del 3 Beredskapssystemene

Totalberedskapskommisjonens kapittel om beredskapssystemene i Norge gir et til dels korrekt bilde av situasjonen slik det fremstår i dagens system og struktur både nasjonalt og lokalt.

Nasjonalt nivå

Fagforbundet vil støtte forslaget fra kommisjonen om at det er behov for å utvide utdanningskapasiteten og systematikken i totalberedskapskurs rettet mot ledere, beslutningstakere og saksbehandlere som har en rolle i samfunnssikkerhets- og beredskapsarbeidet, inkludert næringslivet slik det blant annet er i Finland.

Lokalt nivå

Kommisjonen sier lite om kommunenes praktiske kompetanse i håndteringen av kriser. Både i situasjonsbeskrivelse og forslag til tiltak mener vi kommisjonen har et for snevert fokus, ved å legge tyngdepunktet på funksjoner innenfor planlegging og koordinering. Selv om vi støtter anbefalingene, vil vi påpeke at kommunenes arbeid innen beredskap innebærer mye mer.

Kommunens egen organisering, f.eks. innen helsetjenester og tekniske tjenester har stor betydning for håndteringen av kriser. Krisehåndtering avhenger av å ha riktig kompetanse på riktig sted. Drift med egne ansatte sikrer at kommunene har lokal kompetanse og kan omdisponere personell raskt ved skiftende behov uten å være avhengig av reforhandling av kontrakter. En politikk med anbudsutsetting innebærer derimot å håndtere kriser basert på eksterne selskaper. Bestillerkompetansen som en slik politikk forutsetter kommer med store kostnader for kommunen, uavhengig av kommisjonens forslag for å styrke planlegging av beredskap. Fagforbundet mener derfor drift med egne ansatte og en god grunnbemanning av tjenestene er en forutsetning for god lokal beredskap.

Kommunalt ressursbruk og fordeling av inntekter (kommunenes inntektssystem)

Kommunens rolle og ansvar for beredskap blir i stor grad påvirket av de økonomiske rammene. Fagforbundet mener derfor det er meget bra at kommisjonen presiserer «at nye pålegg fra statlige myndigheter innen beredskap, som fører til økt ressursbruk og krever finansiering, må følges av tilføring av friske midler til kommunene».

Dette er Fagforbundet enig i og spesielt hvis vi ser på utviklingen i ressursbruken fra 2002-2022. På lik linje som det er avgjørende at kommunesektorens samlede ressursbruk må økes for å møte statlige krav og beredskapsbehov, er det det avgjørende med et inntektssystem som sikrer tilstrekkelige ressurser i alle kommuner.

Fagforbundets vurdering av kommisjonens forslag

Fagforbundet støtter alle kommisjonens anbefalinger i kapittel 5.3 og har i tillegg følgende forslag til tiltak:

- Nye pålegg eller oppgaver relatert til beredskap må føre til en reell og langsiktig økning i kommunenes inntekter.
- Kommunens inntektssystem må:
  - o Realisere en jevnere inntektsvekst mellom høy- og lavinntektskommuner, gjennom en sterkere skatteutjevning.
  - o Strukturkriteriet må fjernes
  - o Utgiftsutjevningen må gjennomgås og sikre en mer jevnere vekst i frie inntekter

Del 4 Sentrale beredskapsområder

Kapittel 7 – Sammensatte trusler

Fagforbundet har spesielt tre kommentarer til dette kapittelet:

Fagforbundet mener at

- Sammensatte trusler bør vurderes bredere enn stormakts rivalisering med referanse til to stater. Også finansielle aktører kan utgjøre en sikkerhetsrisiko, både digitalt og ved å ha egne interesser i en trusselsituasjon. I den nasjonale trusselvurderingen 2022¹ skrev PST at både «Russland, Kina, Iran og Pakistan er blant statene PST forventer vil fortsette med ulovlig anskaffelsesvirksomhet i Norge i 2022. Aktører involvert i skjulte anskaffelsesforsøk i Norge vil benytte seg av et bredt spekter av virkemidler». Både kommuners innkjøpere og valg av samarbeidspartnere i beredskapsråd, bør være oppmerksomme på aktører med andre interesser enn norsk beredskap.
- Målet om at aktørene må bli bedre til å dele informasjon og informasjonsplattformer, må veies opp mot risiko manipulering av sentrale data. Fagforbundet viser for øvrig til vår kommentar under kapittel 20, Digital sikkerhet.
- Sammensatte trusler sammen med andre kriser, krever beredskap på hele spekteret. Som NSM skrev i Trusselvurderingen 2022¹ viste koronapandemien at flere hendelser skjedde, som kunne utfordret sikkerheten. Selv om teleoperatørene leverte stabile tjenester når Norge trengte det mest, var globale forsyningslinjer og forsyningskjeder sårbare. «Globalisering og internasjonal handel vil fremover bli utfordret av klimatiltak og komplekse verdikjeder. [...] I fremtiden kan også vi måtte innstille oss på mer lokal produksjon av varer og tjenester, for eksempel matvareproduksjon. Det vil øke den relative viktigheten av verdier som i dag ikke anses som avgjørende for nasjonal sikkerhet».

Kapittel 8 – Befolkningens egenberedskap og motstandsdyktighet

Kapittelet retter seg i stor grad mot befolkningen, med ivaretaging av sårbare grupper, kulturelle og språklige tilpasninger, og post-krise psykososial oppfølging.

- Fagforbundet støtter overordnet rådene fra kommisjonen. Samtidig krever dette at førstelinja i kommunen settes i stand til, ressursmessig og med øvelser, å følge opp de oppgavene som forventes.
- Fagforbundet mener videre at kunnskap om og opplæring i «debrief» etter kritiske hendelser, er en psykososial første responsmetode som kan bli en del av opplæring for ansatte i førstelinja ut over de som vanligvis bruker det (ambulanselag og brann, politi og frivillige).

Begrensninger for egenberedskap ut over sårbare grupper

Fagforbundet viser til Kapittel 2.2.1 og Kap 8.4 om en motstandsdyktig og utholdende befolkning. Vi støtter tiltakene som anbefalt i kap. 8.4, og betraktningene og anbefalingene til kommisjonen, men har to kommentarer:

- Krav om lagre av matvarer, drikkevann og varmekilder er viktig å lære opp befolkningen i. Men kommune og bydel må ha et ansvar for de som ikke praktisk eller økonomisk kan ha et slikt lager. Det trengs desentraliserte lager-pakker knyttet til andeler av befolkning som bor i små boliger uten lagringsplass,

inkludert studenthybler, rom som leies ut, små leiligheter med begrenset bodplass, folkehøgskoler, asylmottak og annen trangboddhet.

Videre er lager med mat i liten grad mulig å ha for folk som har inntekt på og under fattigdomsgrensen. Da vil neste måltid oftest stå foran i prioritet i forhold til mat på et lager. Forslag: Ut fra andel av befolkning som er trangbodd og registrert med inntekt under fattigdomsgrensen, må kommune eller bydel ha et lokalt lager med de anbefalte varer.

- Jfr. kap. 8.2.2. Fagforbundet ber om at det ikke bare informeres og kurses, men at det legges opp til øvelser på linje med hva som kreves av arbeidsplasser, utdanningsinstitusjoner og boligsameier. Det vil kunne gi trygghet framfor panikk og det vil vise konkret hvilke lokale ressurser, inkludert frivillige og Sivilforsvaret som er sentrale i oppfølgingsarbeidet i tilfelle krise (se også kommentar til kapittel 11, Sivile Beskyttelsestiltak).

Mulige hendelser med mange dødsofre

Et manglende perspektiv fra kommisjonen er at scenariobasert beredskap vil måtte forholde seg til mulige hendelser med mange dødsofre. Manglende planer for håndtering av et stort antall døde er en kritisk svakhet ved dagens beredskapsarbeid. Dette gjelder både logistikk med tilgang på kjølerom, planlegging for ulike grader av smittefare knyttet til håndteringen av mors (døde) og gjennomføringen av gravferd.

Etter Fagforbundets vurdering må følgende på plass:

- Kommunene plikter å ha planer for transport og forsvarlig oppbevaring av et stort antall døde.
- Det må legges planer for hvordan et stort antall gravferder skal kunne gjennomføres på kort tid.
- På regionnivå må det legges planer for krematoriernes bidrag til en sikker håndtering av døde. Særlig ved stor smittefare.
- Ansatte innen gravplasssektoren må få nødvendig opplæring og trening.
- Gravplasssektorens beredskapsansvar må gjenspeiles i gravplasslovens forskrift.
- Statsforvalteren må gis ansvar for planer for koordinert bruk av tilgjengelig kjøleromskapasitet og krematoriestructur.

Kapittel 9 – Beredskap i nordområdene

Beredskapen i nordområdene omhandler store arealer, sterkt økende klimaendringer, økt aktivitet, fallende befolkningstall, nærheten til Russland, transport og forsyningssikkerhet, til «fraflytting» og «aldring» i distriktkommunene, som krever pendling til nøkkelstillinger både i privat og offentlig sektor.

Klimaendringer og fiskeri

Klimaendringene øker mer i nord enn i sør, med raske endringer i Polhavet, Barentshavet og Nordøstpassasjen, det øker interesse og aktivitet, bl.a. transport og cruiseferdsel, som utfordrer beredskapen. Flere land har vekket interesse for nordområdene, særlig Kina; som definerte seg som en «nær-arktisk stormakt» og etablerte en forskningsstasjon på Svalbard i Ny-Ålesund i 2004. Politiets sikkerhetstjeneste forventer at «Kina vil fortsette å prioritere langsiktige posisjonering i nordområdene»¹. Etter at Havrettstraktaten ble etablert i 1982, ble Norge verdens 9. største fiskerinasjon i volum, der den største fiskeriaktiviteten er i nord. Det er Russland og Norge som forvalter Barentshavet sammen, på en bærekraftig måte. Kina viser tydelig at de ikke overholder Havrettstraktaten i Sør-Kinahavet, som fisker i Filipinenes 200-miljonsone og uttaler at det er deres. Det kan bli svært sårbart i våre nordområder dersom fiskerisamarbeidet mellom Russland og Norge svekkes og eller opphører. Da kan Kina og andre land få spillerom til å svekke stabiliteten i fiskeriforvaltningen i Barentshavet.

- Fagforbundet mener at det derfor er svært viktig å opprettholde fiskerisamarbeidet med Russland, på tross av angrepet på Ukraina.

Demografi og bolig.

Av Nord-Norges 80 kommuner, ble det i ¾ av kommunene færre innbyggerne i 2022, mens 19 kommuner hadde vekst. Samlet har landsdelen et nedgående folketall. Kommisjonen påpeker at det er aldring og fraflytting i distriktene og at «Enkelte kommuner har små, usikre eller stagnerende boligmarkeder. Dette er i stor grad

distriktkommuner som har lave boligpriser og svak prisvekst.» (s. 66). Dette rammer ikke «enkelte» kommuner, men en stor andel i «sentralitet 6» som omfatter en svært høy andel av Nord-Norges areal, hemmer boligmengden både tilflytting og mobilitet i arbeidsmarkedet. Dette bildet ser vi også i Sør-Norge. Boligeierne i distriktene «taper». Årsaken er at boligprisene er så lave at det er betydelig risikabelt å bygge ny bolig. En annen årsak er at folk i byene kjøper opp boliger til fritidsboliger. For å løse boligkrisen i distriktene, må dette også knyttes til utviklingen i byene, der bolig har blitt et «finansobjekt».

- Fagforbundet mener at det må tilrettelegges for å snu denne utviklingen, både for den negative befolkningsveksten, og dermed beredskapen.

Primærnæringene og matsikkerhet

En viktig faktor for befolkningsutviklingen i Nord-Norge er utviklingen i jordbruk- og fiskeri, der Riksrevisjonen har påpekt politiske endringer i primærnæringene; der både melke-kvoter og fiske-kvoter er kjøpt og det har blitt færre bruk. En betydelig andel av fiskekvoter i landsdelen blir solgt til Sør-Norge.

- Fagforbundet mener at dette krever en klar politisk endring for primærnæringene, som vil styrke både tilflytting og matsikkerhet, redusere fraflytting og dermed styrke beredskapen i nord.

Kapittel 10 - Totalforsvaret

Målet er å skape totalberedskap, en helhetlig tilnærming til sikkerhet og beredskap som tar utgangspunkt i de samlede truslene og sårbarhetene, og som har som målsetning å anvende samfunnets totale ressurser best mulig for å skape god beredskap for ulike krisesituasjoner.

Fagforbundet viser til at mange og mangfoldige grep trengs for å styrke totalberedskapen. I prosjektet Trygghet og totalberedskap 2021 etablerte vi det vi mener er seks grunnleggende og generelle prinsipper for styrket totalberedskap. Disse prinsippene er:

- Tydelig toppforankring og prioritering av beredskapsarbeid og koordinering mellom nivå og sektorer
- Mer helhetlige og kontinuerlige risiko- og sårbarhetsanalyser på tvers av sektorer, mindre smal målstyring
- En sterk offentlig sektor med kontroll på forsyning av kritiske ressurser og kontroll over kritisk infrastruktur, samt hvor trygghet og beredskap blir ilagt større vekt i vurderinger knyttet til hvilke oppgaver som skal løses av det offentlige eller av private
- Ressurser til å både forebygge og å møte kriser når de inntreffer
- Større vekt på øving og styrking av samarbeid mellom offentlige etater, og offentlige etater og frivillige og private aktører
- Sterkere lokalsamfunn med næring, velferd, bosetting og beredskapsressurser over hele landet

Kapittel 11 – Sivile beskyttelsestiltak

Fagforbundet støtter kommisjonens vurderinger og anbefalinger, men legger i tillegg vekt på at:

- Sivilforsvarets organisering i distrikter med oppbemanning av personell som har lokal kunnskap og kjennskap er avgjørende for de oppgaver de skal ivareta. Bemanning må også ta hensyn til personell som har fritak fra tjeneste fordi de ivaretar kritiske samfunnsfunksjoner som ansatte.
- Fagforbundet støtter at digitalt varsel kan være et tillegg til tyfoner, men samtidig bør evalueringen av sms skje tidligere enn om «noen år». Blant annet bør det vurderes om avskrudde stedstjenester på mobil fører til at varsel ikke kommer fram.
- Avklare og tydeliggjøre ansvar og oppgaver for sivile beskyttelsestiltak inkludert i plan og lovverk. Tydelig informasjon om ansvar mellom kommuner, frivillige og andre etater, og når Sivilforsvaret kan rekvireres, kan hindre smuldring av ansvar og manglende forståelse for ansvar for sivile beskyttelsestiltak.
- Fagforbundet mener også at ansvarsdeling må følges opp med informasjon for befolkning og andre etater og kommunen om Sivilforsvarets rolle, spesielt når det på nytt skal opprustes for krig og med dramatiske hendelser med ekstremvær og pandemier. Samisk språk og kulturtilpasset informasjon er viktig.
- Tilfluktsrom med oppgradering og informasjon, og klar ansvarsdeling mellom kommune og sivilforsvar, er et viktig tiltak i et modernisert beskyttelseskonsept

Kapittel 12 – Næringslivets rolle i beredskapen

Fagforbundet har overordnede kommentarer til dette kapittel:

Fagforbundet er enig i beskrivelsen av norsk næringsliv, og at det kan representere en betydelig beredskapsevne i seg selv og et stort volum av ressurser som kan benyttes for beredskap og krisehåndtering. Forslag om å etablere beredskapsråd på alle nivå er bra. Ansattes organisasjoner og frivillige innen beredskap og kriser må være med på alle nivå

Fagforbundet er enig i at det er viktig å legge vekt på «tillit og langsiktighet, og forutsigbare rammebetingelser», og å ta utgangspunkt i rådgivende organ som er velfungerende. Kommisjonen har lagt fram noen prinsipper som Fagforbundet mener kan stilles spørsmål ved om de er gode for det beredskapsarbeidet vi står overfor.

Fagforbundet har flere kommentarer og betenknninger knyttet til disse.

- Kommisjonene nevner bare to tre perspektiver på næringslivets rolle i beredskap: Samfunnsperspektivet og Myndighetsperspektivet. Fagforbundet mener at et tredje må inn: «Risikoperspektivet», eierskap og interesser i konflikt med nasjonalt beredskapsmål. Dette i tråd med risikobildet som er nevnt både av kommisjonen, Forsvaret, PST og NSM i deres Trusselvurderinger for 2022. Kommisjonen skriver selv, med henvisning til erfaringer og praksis fra Forsvaret. «Det kan også være viktig at bedrifter som myndighetene har beredskapsavtaler med er under nasjonal kontroll, med norsk eierskap, lager og produksjon, og at de er underlagt norsk jurisdiksjon» (s 191). Et slikt perspektiv må med, slik at ikke ulike interesser i beredskapsarbeidet hemmer effektiv beredskap.
- Kommisjonen har spesielt vurdert den Finske forsyningsberedskapsentral (NESA, se boks 12 s 193) som relevant modell for Norge. Men i liten grad avklart hvilke element som skal trekkes fram og hvilke utelates. Fagforbundet vil fremheve at det legges vekt på at rådene skal involvere representanter fra «kritiske selskaper»; relevante industripooler, med «frivillig» deltakelse og blant annet å «bygge og forvalte beredskapslager», samt å vurdere om det er sektorer som i beredskapsøyemed bør eies og drives i offentlig egenregi.
- I kommisjonens anbefalinger (avsnitt 12.5.2.) vil Fagforbundet stille spørsmål ved begrepet «likeverdig partnerskap». I Avsnitt 2.2.4 skriver kommisjonen at det bør «...opprettes en nasjonal, integrert forsyningsberedskapsorganisasjon, hvor offentlige myndigheter og næringslivet skal være likeverdige partnere.» (avsnitt 2.2.4.) Fagforbundet mener at når kjøp, salg og kompensasjon inngår, og det handler om offentlig finansiering, så bør ikke likeverdig partnerskap være begrepet. Generelt er Fagforbundet skeptisk til langsiktige økonomiske finansieringsavtaler med kommersielle aktører. Prinsipp om kompensasjon er noe annet. Frivillighet som også er anvendt i finske NESA, vil være en naturlig del av den norske samfunnskontrakten. Eventuelle økonomiske avtaler bør bare inngås etter en nøye vurdering av om sektoren/oppgaven faktisk bør ivaretas av offentlig myndighet, som også ligger inne i mandatet til NESA.
- Kommisjonen bruker også begrepet «Sektornøytralitet» (avsnitt 12.5.2). Fagforbundet ser det som et begrep som ikke dekker realitetene. I avsnitt 12.2.2. beskriver kommisjonen nettopp hvilke sektorer som er kritiske, men også deres høyest ulike roller. Det kan ikke hevdes at deres involvering vil være eller skal være sektornøytral. NESA har valgt ut syv sektorer som kritiske (mat, energi, transport og logistikk, helse, finans og forsikring, industri og øvrige). Fagforbundet mener at en norsk forsyningsberedskapsorganisasjon etter mønster fra finske NESA skal vurdere beredskapsbehov etter sektor og etter type selskap (om det er offentlig eier og drevet og eiet, på hvilket nivå og hvor selskapet skal være inne i beredskapskjedene, om det er «...under nasjonal kontroll, med norsk eierskap, lager og produksjon, og at de er underlagt norsk jurisdiksjon» (s 191), og slike som kan påregnes å delta «... basert på langsiktighet, kompetanse, tillit, og kontinuerlig samtrening. (s 191).
- Videre er det også åpenbart at det er ulike behov og erfaringer fra Nasjonalt – til lokalt. På nasjonalt er rammeavtaler og lover og forskrifter mm sentralt, mens lokalt er det viktig å ha beredskap med lokale bedrifter som er en del av den lokale samfunnsvev – et hotell som stiller opp med rom ved evakuering, bønder som har en maskinpark som bidrar ved brann, ras og flom, de som ikke er del av kommunens avtaler under anskaffelsesregelverket (s.189). Bare å legge inn beredskapskrav i anskaffelser vil dessuten for føre til komplekse og store utgifter som ikke er håndterbare i kommunene. (191)

- Fagforbundet savner at frivillige innen beredskap og arbeidstakerorganisasjoner involveres i planleggingen i en forsyningsberedskapsorganisasjon. Før det gjøres avtaler med næringslivet, bør frivillige organisasjoner som er i konstant beredskap være tatt i betraktning med sine kapasiteter. Videre (som nevnt over) vil Fagforbundet vil understreke, at i den grad næringsliv skal stille personell til rådighet i beredskap, vil det være avgjørende at i også ansattes organisasjoner deltar i slik planlegging, og at de involveres i øvelser, slik at risiko minimeres i risikofylte oppdrag. Uansett hva næringslivet vil avtale eller love å bidra med, er det en førstelinje som må stille opp og gjøre de konkrete oppgavene.

Kapittel 14 – Energiforsyning

- Fagforbundet ønsker å påpeke risikoen for at underinvestering i nettkapasiteten kan påvirke forsynings sikkerheten. Det tar lang tid å utvikle, konsesjonsbehandle og bygge nettanlegg - ofte lengre tid enn å etablere nytt forbruk. Usikkerhet kan påvirke nettselskapenes nettplanlegging, men. Det må ikke straffe seg å være i forkant, og det er viktig at strømmettet i Norge klarer å transportere nok for en stadig energiøkende industri og befolkning generelt.
- Etterspørselsøkningen etter nett har kommet svært raskt de siste årene, og det forventes videre økning i tiden framover som følge av omstilling til lavutslippssamfunnet og økt elektrifisering, samt etableringer av ny kraftkrevende industri. Det er et stort fokus på grønn omstilling. Ny fornybar industri står allerede i kø for å koble seg på eksisterende strømmett, noe som skaper begrensninger for opprettelsen nye arbeidsplasser.
- Fagforbundet vil påpeke at prosessene ikke må redusere konsekvensutredninger for klima og miljø, eller forverre arbeidsvilkårene til arbeiderne som skal utføre jobben.
- Fagforbundet vil understreke at investeringene som gjennomføres må unngå unødige store, irreversible naturinngrep. Virkninger på naturmangfold er noe som vanskelig lar seg prissette i kroner, og betalingsvilligheten for å bevare natur og arter har tidligere vært vanskelig å anslå og nedprioritert. For både nåværende og framtidige generasjoner, er det viktig at natur- og miljøhensyn blir vektlagt i alle store utbygginger. Til sist vil vi nevne at prosjektene må gjennomføres i samarbeid med lokalsamfunnene som blir berørt.

Kapittel 16 – Matforsyning

Fagforbundet er enig i at de viktigste forutsetningene for norsk matsikkerhet er kontinuerlig produksjon av mat innenlands og ivaretagelse av produksjonsgrunnlaget. Fagforbundet viser til kommisjonens vurdering av risiko ved å være for avhengig av internasjonale handelssystemer. Tilnærming med «akkurat- i-tide» leveringen er risikabel i krisetider som pandemi, klimakriser med tørke og flom, stadig mer ødelagt matjord og krig (jfr. Avsnitt 16.4). Norsk matproduksjon er også viktig i en global kontekst, ettersom det kan avhjelpe en situasjon der store deler av verdens befolkning ikke får dekket eget behov for mat.

Matproduksjon på hjemlige ressurser over hele landet

Kommisjonen skriver, «Matproduksjon basert på hjemlige ressurser representerer i tillegg en beredskap gjennom at det bor folk i hele landet».

- Fagforbundet er enig i at bønder over hele landet og den bosettingen de legger til rette for, er et viktig beredskapselement i Norge. Videre er bønder ofte den del av næringslivet som raskest stiller opp lokalt med maskinpark, ved plutselige hendelser som brann, flom og ras, jfr samarbeid med næringslivet lokalt i beredskap i kapittel 12. Det vises også til kapittel 9 og spesielt betydningen av at det bor folk i nordområdene våre. Gjennom aktive jordbruks-, skogbruks-, reindrifts-, havbruks- og fiskerinæringer, opprettholdes bosetting i distriktene i større grad.
- Et matsikkerhetsperspektiv som er for lite vektlagt i kommisjonens rapport er risikoen som er knytta til at vi i dag transporterer mennesker, mat og levende dyr i stort tempo, i store mengder og over store avstander på kort tid. Med dette flytter vi også mikroorganismer. Dette er et eksperiment med jordas økosystemer, en homogenisering av biosfæren, som vi har svært liten debatt om.
- Fagforbundet mener at kommisjonen i for stor grad tar produsentene spesielt innen jordbruksproduksjon og over hele landet for gitt. Dagens utvikling med tørke, flom og stadig dårligere økonomi for produsentene, fører til nedlegging av jord i drift for matproduksjon. Det er avgjørende at beitejord holdes i hevd og at de beste arealene til fôrproduksjon verdsettes til det formålet så importbehovet reduseres. Presset på matjorda må motvirkes/stanses. Jordbruksforhandlingene virker ikke i stor nok grad å klare å motvirke denne utviklingen, samtidig som markedsregulatorene (samvirket) i stadig større grad bidrar til sentralisering både i produksjonsledd og bearbeiding. Det bør få større beredskapsfokus framover.

Beredskap mot mikrober på avveie

Blant tiltakene som nevnes i kapittel «16.5.7 Mattrygghet» er «streng kontroll med innførsel av dyr og dyreprodukter». Det er Fagforbundet enig i. Men i tråd med kommisjonens øvrige anbefalinger om å øke selvbergingsgraden, bør det også nevnes at å redusere mengden biomasse som transporteres over landegrenser er et nødvendig tiltak.

- Fagforbundet mener at det i for stor grad vises tillit til at EØS-regelverket innen dyre- og plantehelse er tilstrekkelig til å ivareta plante- og dyrehelse, og motvirke forurensing og smitte/pandemi. Kombinert med den store vekten på «et velfungerende internasjonalt handelssystem» til å veie opp for lav selvforsyningsgrad (korrigert for forimport), mener vi at det i for liten grad tas hensyn til de systemiske risici ved importavhengighet, global transports økende bidrag til klima- og naturødeleggelse, og fare for smitte og spredning av fremmede arter.
- I beredskaps- og folkehelseperspektiv innebærer dette blant annet at vi må forberede oss på å håndtere en svært variert mikrobepopulasjon. Koronapandemien var i så måte noe å lære av. Vi må være forberedt på at nedstengning av hele sektorer og i verste fall hele samfunnet, kan bli nødvendig igjen. Helsesektoren må dimensjoneres for å håndtere stadig nye trusler, forskning på sykdomsfremkallende mikroorganismer må prioriteres og intensiveres, og beredskapslagre for smittvernustyr må bedres.

Lagre for mat- og såkorn

Fagforbundet viser til kap. 16.5.5 og er enig i kommisjonens beskrivelse av utviklingen – og at spesielt 1990-tallets nedbygging av lagre i dag utgjør en økt risiko for norsk matforsyning. Regjeringen har høsten 2023 valgt beredskapslagring av matkorn tilsvarende 3 måneders forbruk. Men regjeringen har valgt systemer som Fagforbundet vil advare mot, ut fra egne erfaringer med beredskap på andre felt. Spesielt:

- anbud og privat drift kan føre til økt hemmelighold, store transaksjonskostnader, lite langsiktighet. Videre må LOA følges og det kan i liten grad stilles krav om å følge Offentleglov og Forvaltningslov og tariffavtaler. Å endre betingelsene underveis hvis noe skal endres kan også føre til overprising
- det stadfestes at kornet skal kjøpes fra inn- og utland. Men ikke hvem som skal forestå innkjøp. Dersom anbudene innebærer at den som har anbud skal handle på markedsbasis, da kan vi få et evig press på import og toll, i konflikt med det overordnede mål om å sikre norsk forsyningsgrad. Fagforbundet støtter tollvern og tiltak som skal sikre norsk produksjon av jordbruksvarer til norsk forbruk (jfr. s 252).
- Fagforbundet vil anbefale en finsk tilnærming, beskrevet av kommisjonen (s 258) «Totalt sett skal beredskapslagrene dekke et halvt års forbruk av hver av kornsortene hvete, havre, rug og bygg. I tillegg til matkorn lagres sertifiserte frø, proteinvekster og andre nødvendige produkter for å kunne opprettholde matvareproduksjonen under kriser.»
- Dersom regjeringen mener at WTO-regelverket står i veien for tilrettelegging av norsk beredskap, bør det ligge til grunn for utvikling av norske posisjonene inn mot ministerkonferansen i 2024, der det er forslag på bordet for nettopp offentlige matlagre (jfr. avsnitt 16.3., s 252).

Kapittel 17 – Drikkevannsforsyning

- Drikkevann er et sammensatt og samfunnskritisk område. Kommisjonens rapport adresserer utfordringer knyttet til drikkevann som våre medlemmer i sektoren vil kunne kjenne igjen fra deres arbeidshverdag.
- Kommunenes kompetansebehov innen drikkevannsforsyning er lite omtalt av kommisjonen utenom i generelle vendinger (kap. 28 om beredskapskompetanse), og vi savner forslag til tiltak som kan bedre dagens situasjon. Som Riksrevisjonen påpeker i sin rapport fra februar 2023 om myndighetenes arbeid med trygt drikkevann, opplyser tre av fire kommuner at det er utfordrende å ansette både ingeniører og driftsoperatører med riktig VA-kompetanse. Antallet VA-utdannede har blitt gradvis redusert i kommunene, mens det øker i privat sektor. Det er viktig at kommunene har nødvendig kjernekompetanse innen planlegging, prosjektledelse, forvaltning og løpende drifts- og investeringsoppgaver. Kommunene trenger videre å ha tilstrekkelig kompetanse for å kjøpe inn og styre eksterne leverandører og konsulenter. Å basere seg for ensidig på bestillerkompetanse når kriser inntreffer, ville imidlertid være en kortsiktig strategi i beredskapssammenheng.
- For driftsoperatører og fagarbeidere er utdanningssystemet lite tilpasset VA-sektoren, som konkurrerer med privat industri om fagarbeidere. Ett konkret og mulig tiltak, er at det opprettes flere læreplasser i kommunale

VA-virksomheter, som kan tiltrekke lærlinger til vannbransjen. Det ville virke rekrutterende til kommunene, noe som igjen ville styrke beredskapen gjennom at kommunene da ville ha viktig fagkompetanse i egen regi som kan mobiliseres og disponeres raskt ved behov.

- Fagforbundet kan støtte tiltakene kommisjonen foreslår, som nasjonale ROS-analyser og etablering av et råd for drikkevannsberedskap. Vi savner imidlertid at sektorens etter vårt skjønn største utfordringer, som beskrives godt i kapitlet, følges opp konkret, herunder å adressere det omfattende behovet for opprusting av en foreldet infrastruktur samt det økende kompetansebehovet.
- Fagforbundet etterlyser en nasjonal handlingsplan for VA-sektoren som også innbefatter statlig koordinering og en plan for å bistå kommunene med finansiering.

Kapittel 18 - Transport

Fagforbundet mener det er viktig å belyse kostnadene oppsplitting i samferdselssektoren fører med seg, både når det gjelder økonomi og handlingsrom for effektiv styring og beredskapsplanlegging. Alle grensesnittene som har oppstått i de ulike segmentene av transportsektoren gir – hver for seg og i sum – stor risiko for at det oppstår blindsoner i beredskapsplanleggingen. Vi mener kommisjonen kunne fremhevet dette i enda større grad.

Oppsplitting i veisektoren vanskeliggjør helhetlig beredskapsarbeid, og det er uunngåelig at spesialisering på noen kjerneområder rammer beredskapen. Sammenlignet med Statens Vegvesen, som er et fagorgan med ansvar for overordnede samfunnshensyn, er formålet med Nye veier å bygge veier raskere og billigere. Et snevert fokus på samfunnsøkonomisk lønnsomhet flytter fokus bort fra øvrige hensyn som langsiktig nasjonal kompetansebygging, klimahensyn og en rettferdig fordeling av midlene i veinettet utover hele landet, som alle har betydning for beredskapsevnen i veisektoren.

Øvrige merknader til temaet transport

Vi mener kommisjonen kunne viet mer plass til å diskutere mulighetene for en mer robust organisering av transportsektoren. Fordelene ved en integrert virksomhet og å basere driften på egne ansatte fremfor anbudsutsetting burde derfor fremheves. Når det offentlige selv sitter på kompetansen gir det handlingsrom i en krise, istedenfor avhengighet av å inngå nye kontrakter. Fylkeskommunene har for eksempel anledning til å drive busstransport med fylkeskommunalt eide busselskap. Det gir både forutsigbarhet og større fleksibilitet for fylkene enn å styre via kontrakter som går over mange år.

Useriøsitet i transportsektoren

Innenfor gods- og varetransport har useriøsitet i form av både sosial dumping og arbeidslivskriminalitet fått bite seg fast. I et beredskapsperspektiv betyr det at det er vanskeligere å føre oversikt og styre ressursene i en krisesituasjon. Myndighetene må styrke arbeidet for seriøsitet i bransjen. Det er i tillegg viktig at statlige foretak som Posten Bring AS som har daglig virksomhet i alle norske kommuner fortsatt består som et samlet selskap med egne ansatte, og egen eid bilpark som raskt og oversiktlig kan benyttes og bistå.

Vurdering av kommisjonens forslag

Fagforbundet støtter følgende forslagene i kapittel 18.12.

- å videreføre arbeidet med samfunnssikkerhet i Nasjonal transportplan, og vurdere behovet for å gjennomføre en overordnet risiko-, sårbarhets- og beredskapsanalyse av transportområdet
- å styrke fylkeskommunenes økonomiske forutsetninger for å ivareta oppgavene sine innenfor trafikk- og transportberedskap
- å utrede forutsetninger for å tilgjengeliggjøre transportressurser i kriser, blant annet i lys av utviklingen med eierskap på tvers av landegrenser

Kapittel 19 – Klimatilpasning og håndtering av naturfare

Fagforbundet støtter følgende av kommisjonens anbefalinger:

- Arealplanlegging med bevaring av naturtypiske vassdragsdeler, våtmark og elveslette.
- Vassdragsrestaurering der det er mulig, med økt hydraulisk tverrsnitt og plass til morfodynamikk og naturmiljø

- Miljøtilpassede sikringsmetoder der det ikke er plass til stor-skala restaurering.
- Avbøtende miljøtiltak der det trengs tradisjonelle, ikke-naturbaserte flomsikringstiltak. Med dette konseptet kan både miljøforhold og flomrisikohåndtering sikres og bedres i hele bredden av Norges vassdrag

Fagforbundet kan ikke støtte forslaget om å vurdere hvordan vannkraftanlegg kan bidra til flomvern, ivareta behov for mer fornybar energi og ivareta Norges klimaforpliktelser. Vi minner i denne sammenheng om at Stortinget I forbindelse med behandlingen av Meld. St. 25 (2015–2016) Kraft til endring – Energipolitikken mot 2030, jf. Innst. 401 S (2015–2016), sluttet seg til at vassdragsvernet i hovedsak skal ligge fast. En samlet komité uttalte at «kraftutbygging over 1 MW i vernede vassdrag skal forelegges Stortinget og kun vurderes i de tilfeller der andre flomdempende tiltak er utprøvd, liv og helse står på spill og verneverdiene ikke vil påvirkes nevneverdig».

Fagforbundet har videre følgende kommentarer:

- Utvalget nevner ikke havstigning og de problemer dette kan medføre både for havner og lavtliggende flyplasser.
- Utvalget kobler heller ikke alvorlige naturhendelser sammen med andre mulige trusler. Digitale angrep vil kunne brukes til å forsterke effektene av naturhendelser og vanskeliggjøre krisehåndtering.
- Sendai-rammeverket for katastrofeforebygging for 2015–2030 understreker betydningen av å inkludere mennesker med nedsatt funksjonsevne i utformingen av klimapolitikk, i planleggingen av forebyggingstiltak og i datainnsamling. Utvalget kommer ikke inn på denne tematikken.
- Utvalget redegjør for skillet mellom fysisk klimarisiko og overgangsrisiko. Utvalget slår fast at Det er avgjørende at overgangen til et mer bærekraftig samfunn skjer på en slik måte at vi unngår polarisering i befolkningen, og sikrer at brede befolkningslag har tillit til myndighetene Denne erkjennelsen blir ikke fulgt opp. Det er liten tvil om at dette er et område hvor polarisering lett oppstår og hvor sårbarheten for sammensatte trusler er stor.

Utvalget gir en kort sammenfatning av den omfattende kritikken Riksrevisjonen ga i sin gjennomgang av myndighetenes arbeid med å tilpasse infrastruktur og bebyggelse til et klima i endring og viser til at regjeringen skal legge fram en stortingsmelding om klimatilpasning.

- Fagforbundet har en viss forståelse for at utvalget ikke går grundigere inn på klimatilpasning. Vi savner likevel en drøfting av mulighetene som ligger i å bruke naturbaserte tiltak for å gjøre naturen og samfunnet mer robust mot klimaendringer. Både FNs klimapanel og Naturpanelet anbefaler naturbaserte løsninger og økosystembaserte tilnærminger. Både flom og skogbrann kan forebygges ved å endre måten vi driver skogbruk på. Vitenskapskomiteen for mat og miljø skriver i en rapport om temaet: «Skogens økosystem er mer robust mot raske klimaendringer, inkludert forstyrrelser som brann, temperaturstress, skade og sykdom, når skogen består av et mangfold av treslag, inkludert ulike lauvtrær, og når skogen inneholder flere aldersklasser, høyt biologisk mangfold, og fullstendige næringsnett. Blandede bestander er mindre utsatt for forstyrrelser enn bestander av ett enkelt treslag og én aldersgruppe. Rene og jevnaldrende bestander av gran utpeker seg som klart mest sårbare. Blandede bestander huser høyere biologisk mangfold, noe som gjør bestanden, og på større skala skogen som økosystem, mer robust og resistent mot klimaendringer.» I en rapport fra NORCE konkluderes det med “For å samtidig oppnå gjeldende miljømål i vassdrag anbefales det å benytte en naturbasert tilnærming til flomrisikohåndtering”

Kapittel 20 – Digital sikkerhet

Fagforbundet mener følgende:

- Svaret på utfordringen er ikke nødvendigvis en større sentralisering av IKT-sikkerhetsmiljøene, slik kommisjonen hevder. Store sentraliserte systemer utgjør også større mål for angrep. Det er derfor ikke slik at større enheter gir mer robust IT-sikkerhet, men at god kompetanse distribuert over mange små høykompetente enheter vil være løsningen. Angrepene mot departementenes IT-system sommeren 2023 understreker dette poenget.

- Skoleringstiltak når det gjelder IKT-sikkerhet må gjøres tilgjengelig for alle ansatte i offentlig sektor, for alle vet at det er den enkelte ansatte som er førstelinjen i cyberforsvaret.
- Videre må det arbeides med å formidle informasjon om personvern via personvernombudene i den enkelte virksomhet, samt ved skoleringstilbud også på personvernområdet.
- Fagforbundet har tidligere påpekt at journalsystemene i helseforetakene bør skjermes etter reglene i sikkerhetsloven (jfr....). En gjennomgang av sikkerhetslovens anvendelse på cyberområdet er derfor noe Fagforbundet ønsker velkommen. Vi forventer at departementet denne gangen lytter til anmodningene om å skjerme journalsystemer, slik at befolkningens helseopplysninger er tilgjengelige for norsk helsepersonell i en fremtidig konflikt.
- Vi viser for øvrig til kommisjonens anbefalinger i kapittel 15 og vi støtter at det legges større vekt på digital autonomi og en fortsatt satsning på bredbåndutbygging i hele landet.

Kapittel 22 – Nødetatene og den offentlig organiserte redningstjenesten

Nødetatenes responstider i forbindelse med forskriftsfesting av grunnberedskap

Responstid alene ikke er ikke en kvalitetsindikator, det er avgjørende hva slags hjelp som kommer. Hver etats egen organisering påvirker responstiden og hver nødetats responstid påvirker de andre tjenestene gjensidig. Derfor må kravet til responstid ses i sammenheng med tjenesten som helhet, for eksempel ambulansetjenesten som en del av verdikjeden i helsevesenet.

Brann- og redningstjenesten har en markant økning i helseoppdrag og BRIS-statistikken som DSB publiserer viser en markant økning i tilfeller der brannfolk ankommer først, mens ambulansetjenestens andel synker tilsvarende. Samtidig øker ambulansenes oppdragsmengde mer enn økningen i biler. Ambulansetjenesten har opplevd sentralisering de siste årene, enten ved nedleggelse av ambulansestasjoner eller omgjøring av døgnbiler til dagbiler.

Forpliktende responstider for ambulansetjenesten må bremse oppgaveglidningen fra stat til kommune, som i praksis skjer ved at brann- og redningstjenesten overtar ambulansens oppgaver. Kvalitetskravet til ambulansen må innebære et at tjenesten skal være bemannet av to ansatte, krav til kompetanse i form av fagarbeiderutdanning eller paramedisinbachelor og at ambulansen er fullt utrustet i henhold til helseforetakenes krav. Enmannsbemannede paramedisin-biler kan være et godt supplement til ambulansetjenesten, men dersom de erstatter ambulansen er det snakk om svekking.

Forpliktende responstider for politiet må bidra til at det ikke skjer en oppgaveglidning fra politiet til de øvrige nødetatene. En etablering av forpliktende responstid bør ses i sammenheng med gjenåpning av polititjenestesteder. Riktig dimensjonering er nøkkelen for å lykkes. Kravet må følges av nødvendige bevilgninger.

Tilliten til nødetatene kan utfordres

Det har vært flere hendelser omtalt i media de siste årene der deltidsbrannfolk har måttet pågripe voldelige gjerningspersoner i påvente av politiets lange responstid. Publikum har rett til å forvente hjelp fra rette nødetat til rett tid, og oppgaveglidning utfordrer dette. Dersom brann- og ambulanspersonell beveger seg inn på politiets område reiser det en rekke prinsipielle spørsmål om politiets maktmonopol, kompetanse, legitimitet og sikkerhet både for ansatte og publikum. Det er en fare for at disse nødetatenes tillit i befolkningen vil svekkes.

Sentralisering og kutt av tjenester er en utfordring

Vi har de siste årene sett sammenslåinger av AMK-sentraler med sterkere fagmiljøer som begrunnelse. Faglig heving er et gyldig argument, men den reelle årsaken til sentralisering er økonomi. Parallelt ser medlemmene våre at mange kommuner sentraliserer sitt prehospitale tilbud, for eksempel gjennom interkommunale legevakter med 12-15 mils avstand til innbyggerne. Det gir økt press på ambulansetjenesten.

Dimensjonering er avgjørende

Noe av styrken i brann og redning er at kravene til responstid speiles av klare krav til dimensjonering. Der det er høye krav til responstid er det tilsvarende høye krav til beredskap.

Det kreves en gjennomgang av hva det er ønskelig og realistisk at ambulansetjenesten kan løse. Tjenesten må dimensjoneres for å balansere hensynet til publikums behov for å få rask og forsvarlig hjelp uavhengig av bosted i landet på den ene siden og hensynet til effektiv ressursbruk i forhold til befolkningsgrunnlag på den andre siden. Det trengs anslagsvis 80-100 nye ambulanser for å dekke opp for økt oppgavemengde og endret demografi. Dette vil trolig koste en milliard å gjennomføre.

Nærmeste ressurs

En av driverne for brann- og redningstjenestens økning i helseoppdrag er bruk av akutthjelpere. Nasjonalt må denne utviklingen styres for å unngå at brann- og redningstjenesten overtar ambulansetjenestens oppgaver. Avtaler om akutthjelpere kan styrke beredskapen dersom det brukes som et supplement til ambulansetjenesten – ikke som en erstatning. Forpliktende responstid må gjelde ambulansen – ikke første akuttmedisinske ressurs på skadested.

Smartere ressursbruk i tjenesten

Ressursene bør utnyttes bedre enn i dag. Vi må ha større tillit til de ansattes fagkompetanse. Faglig skjønn må få en sterkere plass på AMK-sentralen for å redusere unødvendige utrykninger da disse legger stort beslag på allerede pressede ressurser, særlig i ambulansetjenesten. I dag har de ansatte lite handlingsrom til å vurdere pasientens behov i forhold til tjenestenes ledige kapasitet. Den ansatte er i en skvis mellom arbeidsinstruks (akuttmedisinsk indeks) og skjønn. Risikobegrepet bør inkludere hvilken aksept man skal ha for at nødetatene ikke kalles ut.

Vi må styrke samhandling med lokale legevaktssentraler, blant annet gjennom felles øvelser og evalueringer, fagdager og felles arbeid med kvalitetssikring i bruk av skjønn. Det bør tydeliggjøres hvilke oppdrag som kan løses av legevaktens med legevaktbil. Vi må redusere bruken av ambulanse til transportoppdrag. Fagforbundet mener også at Luftambulansetjenesten må sees på som en integrert del av de samlede ambulansetjenestene (luft-, bil- og båtambulanse). Nye behandlingsmetoder, økende behov for selektering og lengere transport til spesialisert behandling (som PCI, traumesentre mv.) stiller økende krav til kompetanse, men utfordrer også kapasiteten til ambulansetjenesten.

Brann- og redningstjenesten

Det mangler i dag en klar plan for hvordan en skal håndtere store og komplekse hendelser, som det lokale brann- og redningsvesenet ikke er i stand til å håndtere på egenhånd. Et system for regionale kapasiteter for mannskaper og utstyr og klare retningslinjer for statlig finansiering av bistand ved store hendelser ville vært et framskritt. RITS (redningsinnsats til sjøs) er et eksempel på styrket beredskap ved at staten har inngått avtale med utvalgte etater som særlig regionalt ansvar. Innenfor spesialiserte oppgaver som f.eks. USAR eller CBRNE, bør staten inngå avtaler med noen utvalgte brann- og redningsvesen som kan være nasjonale/regionale ressurser i tråd med en nasjonal risiko- og sårbarhetsanalyse.

Fagforbundet savner mer problematisering av utfordringene deltidsbrannvesen står ovenfor, med større og mer komplekse oppgavemengde.

Vi er fornøyde med at kommisjonen peker på behovet for en ny lederutdanning for brann- og redningsvesenet.

Fagforbundets vurdering av kommisjonens anbefalinger

Fagforbundet støtter alle kommisjonens anbefalinger i kapittel 22.3.4, med ett unntak. Følgende anbefaling mener vi er overflødig, og forslaget støttes derfor ikke:

– at samvirket mellom nødetatene utvikles innenfor rammen av den offentlig organiserte redningstjenesten med nasjonal styring gjennom Hovedredningsentralen og økt innsats fra de lokale redningsentralene for å styrke beredskapen i sitt politidistrikt

Dette ble gjennomført i fagdirektoratenes felles gjennomganger av 2022, som kommisjonen selv viser til. Nå er det nødvendig å handle basert på den kunnskapen som foreligger fremfor å sette i gang nye utredninger.

Selv om vi støtter de øvrige forslagene, vil vi tilføye følgende:

- Forpliktende responstider for politiet må bidra til at det ikke skjer en oppgaveglidning fra politiet til de øvrige nødetatene.
- Forpliktende responstider for ambulansetjenesten må bremse oppgaveglidningen fra stat til kommune, som i praksis skjer ved at brann- og redningstjenesten overtar ambulansens oppgaver.
- Kvalitetskravet til ambulansen må innebære et at tjenesten skal være bemannet av to ansatte, krav til kompetanse i form av fagarbeiderutdanning eller paramedicbachelor og at ambulansen er fullt utrustet i henhold til helseforetakenes krav.
- Responstidskravet til ambulansetjenesten bør følges av en gjennomgang av organiseringen av tjenesten for å frigjøre kapasitet: Dette kan gjøres gjennom differensiering av ambulansetjenesten, med økt bruk av syke transportbiler for å frigjøre akuttberedskap og enmannsbemannede paramedic-biler som et supplement til ambulansen og ved å se på forbedringspotensialet i AMK-sentralens indeks for medisinsk nødhjelp.
- Differensiering må ikke gå på bekostning av kvalitet: Enmannsbemannede paramedic-biler kan være et godt supplement til ambulansetjenesten, men dersom de erstatter ambulansen er det snakk om svekking.

Kapittel 23 – Frivillighetens rolle i beredskapen

- De frivillige er en viktig faktor når oppgaver innen beredskap skal løses. Over hele landet spiller frivilligheten en viktig rolle i beredskapen. Fagforbundet mener det må tiltak til for å styrke den frivillige beredskapen. Den fleksible og desentraliserte beredskapen, den organiserte frivilligheten representerer, blir satt under press gjennom at klimaendringene, at stadig flere oppsøker ekstreme naturopplevelser og at profesjonaliseringen av nødetatene stiller større krav til frivillighetens utstyr. Grunnfinansieringen til de frivillige beredskapsorganisasjonene bør styrkes for å svare på dette behovet. Vi vil også påpeke at utrulling av Nødnett blir begrenset av at frivilligheten får dekket kostnadene til et lavere antall terminaler enn hva behovet tilsier.
- Fagforbundet mener det på ses på ressursene til sivilforsvaret da disse har vært utsatt for politisk nedprioritering over tid. I tillegg må kommunene settes i stand til å etterleve den kommunale beredskapsplikten da mange av landets kommuner har en svært krevende ressurs situasjon som kan gi alvorlige konsekvenser med en tynnslitt kommunal beredskapskapasitet. Blålys etatene har hatt en formidabel økning i oppdragsmengde uten at ressursene har fulgt med. Det er disse som er spyspissen om det skulle oppstå en hendelse akutt.
- Fagforbundet viser for øvrig til våre kommentarer frivilliges deltakelse i beredskapsråd (jfr kapitel 12)

Kapittel 25 – Helseberedskap

Behovet for helseberedskap som går ut over den akuttmedisinske kjeden har over tid blitt nedprioritert. Dette fikk svært mange aktører erfare når COVID-19-pandemien brøt ut og det viste seg at man hadde pandemiplaner som var svært utdaterte og dermed på grensen til ubrukelige. Det ble gjort en massiv innsats ute i tjenestene for å raskt oppdatere disse, noe man lyktes med. Men beredskap innebærer å være forberedt. Da må oppdatering og vedlikehold av denne typen planer bli en del av det ordinære arbeidet. Planene må også forankres godt, og både tillitsvalgte og vernetjenesten bør bidra til å utforme disse, sånn at arbeidstakerne som skal jobbe i en ekstraordinær situasjon blir ivaretatt på en best mulig måte.

Intensivkapasitet

Intensivkapasitet har vist seg å være en særlig svakhet. Det er flere grunner til dette, intensivavdelinger er kompliserte. Bedre intensivkapasitet i fremtiden har ikke én enkelt løsning, men må settes sammen av flere tiltak. Fagforbundet organiserer praktisk talt alle yrkesgrupper på sykehuset. Vår styrke er derfor at vi ser helheten, og det er der deler av løsningen ligger.

Skal vi få mer bærekraftige intensivavdelinger må vi involvere flere yrkesgrupper i driften. Vi må la intensivsykepleierne være intensivsykepleiere, og overlate oppgaver som ikke krever deres spesialkompetanse til andre. Både del 2 av koronakommisjonens rapport (NOU 2022:5) og en rapport fra en tverregional arbeidsgruppe for intensivkapasitet (mai 2022) peker på dette.

Bedre samarbeid mellom tjenestenivåer

En krise kan treffe ulike deler av tjenesten på ulike måter og på ulikt tidspunkt. Under COVID-19-pandemien var det på ulike tider størst press i spesialisthelsetjenesten og i kommunehelsetjenesten. Særlig tidlig under pandemien var det mange steder lite samarbeid, og man kunne være i en situasjon hvor et sykehus hadde overkapasitet mens sykehjemmet 100 meter unna var kraftig overbelastet og slet veldig med å få tak i personell.

Dette bedret seg kraftig lenger ut i pandemien, og det er eksempler på helseforetak som har hjulpet både kommuner og andre helseforetak. I framtida må ikke kunstige skillelinjer mellom spesialist- og kommunehelsetjenesten stå i veien for at man kan bidra med hjelp i kriser.

Kapittel 27 – Finansielle tjenester

Under kapittelet om finansielle tjenester er kommisjonens anbefalinger:

- å klargjøre hensiktsmessig beredskap for forstyrrelser i eller bortfall av betalingssystemene, inkludert kontantberedskap og andre betalingsløsninger
- å utrede aktuelle scenarioer og aktuell virkemiddelbruk, inkludert sentrale aktørers ansvar og oppgaver, som kan styrke den økonomiske beredskapen

Kommisjonen anbefaler i stor grad utredninger og klargjøring av hvordan finansielle tjenester fungerer. Fagforbundet støtter at det er viktig med mer kunnskap og oversikt, og at det er sikkerhet for at dagens system kan benyttes også i ulike kriser. Hvis utredningene viser at det er mangler eller høy risiko i dagens system, må konkrete tiltak settes inn og løse manglende og redusere risikoen. Det vil være helt sentralt at funksjoner som f.eks. utbetaling av lønn, betalingssystem og overføringer til kommuner m.m. er operative også under kriser. Den store graden av digitalisering av finansielle tjenester, viser også at det er behov for offentlig eid og driftet digital infrastruktur.

Innenfor kommunesektoren har man hel-statlig eller hovedsakelig kommunalt eide banker som Kommunalbanken og KLP. Fagforbundet mener det er viktig å se spesifikt om disse finansinstitusjonene kan få en utvidet rolle i beredskapssammenheng. Spesielt på grunn av:

- Det offentlige eierskapet øker fleksibiliteten og styringseffektiviteten

Bankenes nærvær i tilnærmet alle kommuner, og dermed høy regional kunnskap og stor rekkevidde

Kapittel 28 – Beredskapskunnskap og beredskapskompetanse

Fagforbundet mener at:

- fokuset på beredskap og samfunnssikkerhet som fagfelt blir for snevert. Kommisjonen er også inne på fagfelt der samfunnet i dag mangler kompetanse, men uten å gå nærmere inn på dette. Et av disse områdene er innen drikkevannsforsyning, som vi har kommentert nærmere ovenfor.
- Helsesektoren er avgjørende i så å si ethvert beredskapsscenario. Eksempelvis må vi, dersom transport av biomasse over landegrensene (import og eksport av mat og livdyr, reising mv) ikke begrenses, forberede oss på å håndtere stadig nye sykdomsfremkallende mikroorganismer (se merknad i kap. 16).
- et allment samfunnsbidrag for personer som ikke avtjener militærtjeneste ikke er en god måte å løse utfordringene med bemanning i helsetjenesten på. Det som kreves er fagfolk. Det oppnås ved å øke utdanningskapasiteten og å gjøre det attraktivt å jobbe innen helsesektoren.

Del 5 Avslutning

Vi takker igjen Totalberedskapskommisjonen for deres omfattende og viktige arbeid som legger viktige rammer for det politiske arbeidet med beredskap fremover. Vi håper at våre innspill og anbefalinger vil bli vurdert, og at rapporten blir fulgt opp med konkrete tiltak for å styrke nasjonal beredskap og sikkerhet. Vi stiller oss for øvrig til disposisjon for ytterligere spørsmål rundt våre innspill.

Med hilsen

Politikk- og samfunnsavdelingen

Trond Jensrud
avdelingsleder

Atle Holberg Frey
rådgiver

Dette brevet er godkjent elektronisk i Fagforbundet og har derfor ingen signatur.